

3A2009-11-27-12-10-09&catid=97%3A-18&Itemid=64&lang=uk (дата звернення: 22.03.2018)

5. Іщенко Надія. Технології та особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі вивчення української мови та літератури. Педагогічний альманах : збірник праць молодих науковців [Електронне видання] / відп. ред. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 2. 240с.

6. Федорчук Е. І. Сучасні педагогічні технології : Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : "Абетка", 2019. 212 с.

А.В. Борисенко,
студентка ННІ педагогіки;
науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової освіти та культури фахової мови **Гордієнко О. А.**
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Розвиток критичного мислення молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі

Постановка проблеми. Нагальна потреба сучасного суспільства – сформована дієздатна та ініціативна особистість, здатна до самостійних рішень, креативна та незалежна у своєму мисленнєвому дійстві. Навчання відтепер спрямоване на формування в особистості вироблення важливих життєвих навичок, підтримку розвитку компетентної особистості, а не лише оволодіння учнями знаннями, уміннями на навичками, обмеженими певними навчальними предметами. Одним із стратегічних завдань реформування освіти в Україні, Державним стандартом початкової загальної освіти є формування особистості учня, здатного до творчого, критичного мислення. Він може переживати емоційно всі свої переживання, при цьому не боятись помилок. Вчителю необхідно розвинути природні якості і задатки учнів та розвивати їх пізнавальну діяльність та підвищити інтерес до навчання. Навчання допомагає зрозуміти себе, допомагає в самопізнанні та розумінні власного внутрішнього світу. Це шлях до самовдосконалення. Одним із головних завдань у вирішенні цієї проблеми є ознайомлення педагогів з інноваційними технологіями та запровадження їх у навчальний процес, зокрема, використання технологій розвитку критичного мислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку критичного мислення досліджувала значна кількість науковців та вчителів-новаторів: І. Дичківська, І. Дівакова, І. Досяк, О. Кондратюк, І. Коротун, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун та ін. Більшість дослідників звертає увагу на важливість формування в молодших школярів соціальних навичок і насамперед зосереджує увагу на вмінні мислити самостійно, при цьому уміння

співпрацювати виховує в учнів повагу до однокласників, вміння оцінювати чи критикувати роботу інших тощо.

Мета статті: використовуючи спеціально дібрану та структуровану систему методів і прийомів навчання на уроках мовно-літературної галузі, запропонувати методику розвитку критичного мислення молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мислення – це одна з найголовніших функцій мозку, за допомогою якої можна представити образи та висловити своє ставлення до реально існуючих і уявних предметів, явищ навколишнього середовища, оцінити стан свого організму [1, с. 554].

Критичне мислення – це наукове мислення, для якого характерні усвідомленість та самовдосконалення, незалежність рішень. Критичне мислення починається з постановки питань і визначення проблем, які потребують вирішення. Основними характеристиками та принципами критичного мислення є незалежність та індивідуальність; інформація є відправною, а не кінцевою точкою критичного мислення. Критичне мислення завжди починається з формулювання та розуміння проблеми. Критичне мислення спрямоване на переконливі аргументи.

Критичне мислення – це складний процес, що складається з кількох послідовних етапів, який починається з вивчення інформації та закінчується прийняттям конкретного рішення, сприйняття інформації з різних джерел, аналізом різних поглядів, вибором власного. Національні стандарти початкової освіти стверджують, що критичне мислення є одним із наскрізних умінь, яких учні набувають поступово й систематично.

Отже, процес мислення здійснюється завдяки досвіду людини, що зберігся в пам'яті. Критичне мислення – це ухвалення дуже обміркованих та незалежних рішень. Розвиток критичного мислення дитини – це процес переведення з наочно-поведінкового мислення на науково-теоретичний рівень, у якому компоненти взаємопов'язані. Означений вид мислення дозволяє отримати цілісне бачення світу.

Реформа освіти однозначно передбачає оновлення освітньої програми і підручників. Типові освітні програми за редакцією О.Я. Савченко та Р. Шияна розроблялись для початкових класів незвичні, прогресивні, спрямовані на інтеграцію дисциплін, що сприяє розвитку критичного мислення.

Основою розвитку критичного мислення молодших школярів є навчання літературного читання. Так, на етапі актуалізації відбувається кілька важливих когнітивних операцій. Спочатку учні запам'ятовують усе, що вони знають з теми. Це змушує їх перевіряти свої знання і переосмислювати деталі теми, над якою вони почали працювати. Друга мета, яку потрібно досягти – це активізація учнів. Активне залучення означає, що діти повинні усвідомлювати свої думки, виражати їх своїми словами. Варто використовувати такі види діяльності: керована діяльність мислення – читання з передбаченням (за прислів'ями чи приказками, загадками, твердженнями, ключовими виразами), порушена послідовність, кубування, письмо для себе, знаю / хочу знати / вивчаю. Дитині можна довіряти різні ролі, що допомагає розкрити дітям їхні

внутрішні якості та реалізації творчих особливостей. Діти можуть малювати, шити, співати, і це все набуває сенсу, як частини цілісного задуму, що розвиває уяву дітей. Це дозволяє розвинути і поглибити почуття дитини, навчити співчувати головним героям, співпереживати подіям, зняти з дитини почуття замкнутості та за допомогою гри та вигадки навчити почуттям і художній уяві, залучає до духовного багатства.

На етапі "Усвідомлення змісту": читання з позначками, багаторівневе опитування ("Ромашка Блума"), взаємні запитання, взаємонавчання, "Збережи останнє слово за мною", щоденник подвійних нотаток, інтерв'ювання. Рефлексія (міркування) передбачає таку діяльність: складання сенкана, дискусії з використанням графічних позначок ("так - ні", "Понятійна таблиця", "Діаграма Вена"), дебати, кубування, вільне письмо, есе "Авторське крісло", порушена послідовність, "відкриті речення" [3, с. 316].

Метод "Дерево передбачень" викликає зацікавленість учнів. Мета: вчити учнів робити припущення, про що буде йтися далі в оповіданні, розгортати сюжет з їхнього погляду. Метод варто використовувати в основній частині уроку. Наприклад, підчас опрацювання казки "Батьківські поради" авторів Н.В. Гавриш, Т.С. Маркотенко (підручник "Українська мова", 2 клас) до читання тексту учням пропонується передбачити: "Про що йтиметься у казці з такою назвою?", "Які поради може надавати батько синові?" З відповідей учнів будується дерево передбачень. Потім з учнями читаємо текст, діти читають передбачення, часто-густо вони вгадують події оповідання, що свідчить про розвиток мислення. Діти знайомляться зі світом через звуки, запахи, музику, образи та фарби. Це допомагає їм розвинути мислення та розумові здібності. Це вимагає від дітей уваги, уяви, кмітливості, організованості, вміння діяти, перетворюючись на образ персонажу, даючи йому життя. Це допомагає розкрити таланти дітей.

Мета методу "Ромашка Блума" полягає у навчанні формулюванню питань різних типів, що застосовується у вступній частині уроку. Скільки пелюсток має квітка – стільки ж питань. Наприклад, ромашка має 6 пелюсток. Такий метод можна застосувати у роботі над оповіданням В. Сухомлинського "Доброго вам здоров'я, дідуся" (Українська мова, 4 клас). Для того, щоб це ефективно організувати, треба бути компетентним педагогом.

Висновки. Як бачимо, розвиток критичного мислення учнів – важлива та цікава проблема, яка потребує уваги з боку вчителів та методистів. Молодший шкільний вік – це особлива пора в житті дитини. В цей час відбувається зміна соціального статусу особистості, що створює ситуацію, сприятливу для її розвитку. Це зумовлює трансформацію та зміну всіх психічних функцій. Словесно-логічне мислення дитини зазнає суттєвих змін, тому що відбувається інтенсифікація в розвитку з моменту вступу до школи. Цей вік є сенситивним для розвитку критичного мислення як нової форми осмислення інформації щодо оточуючих явищ.

Список використаної літератури

1. Психологія: Підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; За ред. Ю.Л. Трофімова. Київ: Либідь, 2000. 554 с.
2. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. вид. 2-е, перероб. та доповн. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 302 с.
3. Бадер В. І. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів. Київ : АПН, 2000. 316 с.

О. В. Боровець,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти
(Рівненський державний гуманітарний університет)

Розвиток критичного мислення молодших школярів на уроках в НУШ

Сучасний урок в Новій українській школі (НУШ) передбачає реалізацію комплексу завдань, важливими серед яких є формування ключових компетентностей та наскрізних умінь молодших школярів, необхідних для успішної життєдіяльності особистості в інформаційному суспільстві. До актуальних умінь та навичок, якими повинна володіти людина ХХІ століття, відносять вміння аналізувати, узагальнювати та інтерпретувати інформацію, оцінювати її значущість та достовірність, аргументовано відстоювати власну позицію, тобто критично мислити. У контексті реалізації концептуальних засад Нової української школи набуває актуальності проблема розвитку критичного мислення здобувачів початкової освіти на сучасному уроці.

У працях вітчизняних дослідників означеній проблемі присвячено значну увагу. Так, І. Баранова, Н. Гупан, О. Марченко, Л. Пилипчатіна, О. Пометун, І. Сущенко, С. Терно, О. Тягло та інші розглядають теоретичні основи критичного мислення та його формування в здобувачів освіти. Н. Бібік, О. Пометун та інші акцентують увагу на процесі розвитку критичного мислення учнів молодшого шкільного віку в НУШ. Аналізу методів та прийомів розвитку критичного мислення школярів присвячено дослідження Р. Васильєвої, В. Вітюк, І. Кашуб'як, А. Лякішевої, Р. Мельникової та інших.

Реалізація сучасних підходів до організації освітнього процесу в початковій школі передбачає не лише надання учням знань, але і розвиток критичного способу мислення, здатності адекватно оцінювати інформацію та життєві ситуації, пропонувати різні варіанти вирішення проблем.

Критичне мислення трактують як мислення, яке сприяє формуванню здатності людини усвідомлювати власну позицію щодо певного питання, вміння знаходити нові ідеї, аналізувати події та об'єктивно їх оцінювати. Воно спрямоване на опрацювання інформації за допомогою ефективних мисленнєвих